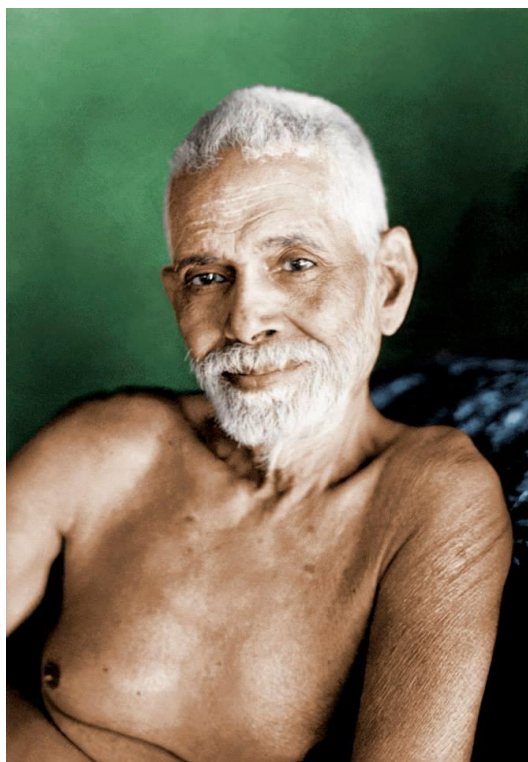

O Bhagavánovi

zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz

(překlad Rudolf Skarnitzl, vyšlo v časopise Self Enquiry, I/2001, autorem textu je Chalam)

Bhagaván Šrí Ramana Maháriši

Má cesta k Bhagavánovi byla dlouhá a svízelná. Jelikož jsem pocházel ze silně ateistické rodiny, musel jsem po mnoho let procházet pochybami a utrpením, než se ve mně vytvořil dostatek víry a mohl jsem přijmout fakt, že mě Bhagaván jasně vedl a ochraňoval po celou dobu. Jiní, šťastnější, stoupenci měli víru od samého začátku jejich prvního setkání s Bhagavánem. Zvláště si vzpomínám na jednoho stoupence, který měl jak víru, tak i intelektuální prostotu, což bylo to, co mi chybělo. Jednalo se o starého muže s dlouhým vousem, který mluvil jazykem telugu a žil v chrámu Draupádi, asi 300 m od Ramanášramu. Jediné co vlastnil, byl kovový kotlík a sekyrka, pomocí které si opatřoval dříví pro vaření. Ve městě si vyžebraval nějaké jídlo, které pak na svém hrnci uvařil. Každý den ho bylo možné spatřit, jak stojí a dívá se na Bhagavána. Noc strávil vždy v chrámu, který však byl opuštěný, velmi zchátralý a obklopený džunglí. Jednou jsem ho potkal, jak stojí osamocen před chrámem a dívá se na Arunácalu. Když jsem se ho zeptal, co na tomto opuštěném místě dělá, řekl mi, že tu přespává.

To mě tak překvapilo, že jsem zvolal: „Cože? Vy tu spíte sám? Copak se nebojíte?“

„Čeho se mám bát?“ zeptal se starý muž. „Bhagaván na mne vrhá své světlo. Po celou noc jsem obklopen jeho modrým svitem. Dokud je se mnou, čeho bych se měl obávat?“

Tato odpověď mne vedla k hlubokému podrobení. Bhagaván daroval svou lásku a světlo v plné míře starému žebrákovi, a přitom bylo v ášramu mnoho takových, jako já, kteří se nazývali a pokládali za stoupence Bhagavána, kteří však neuspěli v přijetí jeho milosti, protože byli příliš zaměstnání obsahem svých myslí.

Hodně času jsem strávil tím, že jsem v hale pozoroval Bhagavána, jak rozličně reaguje na události, které se tam kolem něho odehrávaly. Vždy byl pro mě záhadou, protože nemohu s opravdovostí říci, že bych plně, nebo alespoň částečně rozuměl jeho způsobům. Na tom není nic divného, neboť pouhý stoupenec nemůže rozumět stavu realizované bytosti, natož aby rozuměl některým zvláštním aspektům jejího způsobu života. Pro *džňánina* (realizovaného mudrce) neexistuje žádný standardní model ani metr, kterým bychom ho mohli měřit. Je zřejmé, že *džňáninové* se jeden od druhého liší, a to jak ve stylu života, tak i v *sádhanách* (duchovních cestách), které svým žákům ukládají. Někteří realizovaní žijí mezi lidmi, zakládají *ášramy* (duchovní obce) a trénují žáky, zatímco jiní se potulují krajinami, aniž by se kde usadili. Někteří zpívají nebo vedou hovory a učí. Jsou však i tací, kteří jsou zcela tiší. Někteří žijí mezi lidmi prakticky nepoznání, zatímco další mají ve společnosti potíže a trpí hněvem lidí. I když určití *džňáninové* učí stejné a jednají stejným způsobem, jsou někteří, kteří jsou v úctě až do konce svého života, zatímco jsou i tací, kteří sklízí jen potupu a urážky.

Po náležité analýze zjišťujeme, že ony rozdíly nejsou vytvářeny samotnými *džňáninými*. Žádná vnější příčina nemůže mít vliv na to, co *džňánin* dělá. Po důkladném rozboru dojdeme k závěru, že to je sám Pán, který způsobuje to, co *džňánin* říká a jak se chová. Běžný člověk jedná na popud svých mentálních aktivit, a proto jej ostatní lidé snadno chápou. *Džňáninům* však nemůžeme rozumět, protože jejich mysli byly a jsou zcela zničeny. To je základním důvodem, proč se chování *džňáninů* zcela liší od chování běžných lidí. Tím se vysvětluje, že když pozorujeme *džňániny*, jak se chovají k lidem, pak objevíme, že jejich životy jsou protkány množstvím protikladných událostí, pro která nemáme žádná zřejmá či rozumná vysvětlení. Všechno o nich však není nevysvětlitelné. I když se zdá, že některé činy *džňánina* postrádají motiv, přece provádějí i činnosti, které mají zjevně poznatelné příčiny.

Tyto okolnosti zmiňuji jen proto, abych mohl vyjádřit názor, že v Bhagavánově životě je mnoho věcí, které sahají nad naše pochopení. Ti, co nemohou přijmout, že je nadlidskou bytostí a že překonal veškerou dvojnost, čímž se stal zajedno se samotným Pánem, mu nemohou nikdy rozumět. Jsme v čiré nevědomosti, když hledáme vysvětlení pro rozpory v jeho chování nebo když kritizujeme zdánlivé nesrovnalosti v jeho životě. Bhagaván se choval a hovořil podle potřeby, stavu a situace osoby, se kterou jednal. Jelikož si však těchto faktorů nejsme vědomi, nemáme možnost se o něm vyslovovat.

Např. není jasno, jak dalece byl zapleten do záležitostí, které se kolem něho v *ášramu* děly. Zřejmě se ho věci týkaly, ale současně i netýkaly. Když pracoval, mohl naprosto čestně prohlásit „nic nekonám“, neboť v něm nebylo žádné já, které by si mohlo přisvojit odpovědnost za činnosti, které vykonávalo jeho tělo. Můžeme se přímo ptát: „Je či není Pán

odpovědný za krutost a nespravedlnost, která ve světě existuje?“ Bhagaván by na takovou otázku odpověděl: „Všechny činnosti jsou Pána, ale Pán sám nic nevykonává. On pouze je!“

Adžňánimu (neosvícenému) to nedává smysl a je to pro něj nerozlušitelným paradoxem, ale pro *džňánina*, jakým byl Bhagaván, je to jednoduché prohlášení skutečnosti. Paradoxní prohlášení, které vydává *džňánin* o své odpovědnosti za činnosti, jež vykonává tělo, by nás měla vést k velmi opatrným soudům. Jak můžeme někoho kritizovat, něco vytýkat, nebo naopak někoho chválit za činnosti, které nebyly jeho a za co žádným způsobem nebyl odpovědný? A jelikož tu není žádné já, žádný pocit individuality, který by v *džňáninovi* zůstal, jak pak můžeme připisovat chválu či hanu někomu nebo něčemu, co ve skutečnosti ani neexistuje, vyjma naší mysli?

Když máme toto všechno v mysli zafixováno, bude poučné si uvést několik příkladů Bhagavánových činů a postojů. Nemám v úmyslu podávat jejich vysvětlení. Jsou to pouze příklady Bhagavánova nevysvětlitelného projevení mezi námi. Jelikož vztah k *ášramu*, který okolo něho vyrostl, uváděl mnoho návštěvníků do rozpaků, začnu napřed s tímto tématem.

Vedoucí *ášramu* (Činnasvámí – Bhagavánův mladší bratr) udělal mnoho věcí, aniž by napřed požádal Bhagavána o svolení, neboť věděl, že by Bhagaván s jeho činností nesouhlasil. Ačkoli Bhagaván věděl, že se tak děje, nebral to na vědomí, dokud mu události nebyly předloženy k posouzení. Někdy, když byl o takových činnostech informován, zavolal si příslušného člověka či skupinu lidí a pokáral je. A zdá se, že jindy mu ani nestálo za to, aby se tím zabýval. Jeho postoj k vedení *ášramu* byl nevysvětlitelný tím, jak byl měnlivý. Při všech debatách se stoupenci podporoval vedení *ášramu*. Když si mu stoupenci stěžovali, pak jim vytýkal, že si stěžují, i když se zdálo, že na to mají legitimní právo. Bhagaván sám však často káral vedení pro různé nedostatky při správě *ášramu*. Dozvěděl jsem se, že v dobách začátků *ášramu*, šel tak daleko, že někomu uštedřil ránu holí. Zasadil mu takovou ránu, až se mu zlomila hůl. Snaha toho chlapíka, zmizet očí Bhagavána, byla tak zřejmá a častá, že bylo jasné, že se jedná o provinilce, který má strach před spravedlností.

Třebaže byly tyto věci všeobecně známé, na veřejnosti Bhagaván vedoucího *ášramu* vždy podporoval a odrazoval každého, aby si na něj stěžoval. Návštěvníci *ášramu* někdy Bhagavána upozorňovali na věci, které pokládali za nesprávné či nespravedlivé, jako protěžování někoho, nebo peněžité vydírání, zkrátka na záležitosti, o kterých se domnívali, že se v *ášramu* páchají. Takovým lidem Bhagaván prostě odpověděl: „Z jakého důvodu jste sem přišli? Přišli jste z takové dálky jen proto, abyste napravovali chyby *ášramu*? Někdy si návštěvníci stěžovali, že hlavní záležitostí *ášramu* se stalo vydělávání peněz a že tyto peníze jsou zneužívány. Těmto lidem Bhagaván odpovídal: „Oni (úředníci, proti kterým směřovaly námitky) sem přišli kvůli penězům. Jestli i vy hledáte peníze, proč se k nim nepřipojíte? Požadujte svůj podíl a koukejte, ať také něco získáte.“

Z takových poznámek se zdá, že si Bhagaván byl plně vědom nepořádků ve vedení *ášramu*, ale nikdy nesympatizoval s těmi, kteří se to před ním snažili řešit.

Bhagaván se vůbec nezajímal o to, jak se každý měsíc pořádají sbírky v jeho jménu a jak je s nimi v *ášramu* nakládáno. Nenamítal nic, když lidé dobrovolně věnovali peněžité částky *ášramu*, ale ošklivila se mu praxe, která bohužel převládala, vyžebravat peníze v jeho jménu.

Nesmírně množství peněz bylo vynaloženo na stavbu chrámu Matky a podstatná část výdajů byla kryta vyžebrováním. Bhagaván si na toto mnohokrát stěžoval, ale jeho rad nebylo dbáno. Dal dokonce i příkazy, aby bylo žebrování zastaveno, ale nebylo to nic platné. Je však paradoxní, že když stavba chrámu pokročila za pomoci peněz, které byly shromážděny metodami, s kterými naprosto nesouhlasil, tak pak samotný projekt plně podporoval. V noci brával elektrickou baterku a pečlivě prohlížel každý nový kámen. Když byl chrám nakonec dokončen, byl v čele obřadu, který se pořádal při příležitosti slavnostního umístění a posvěcení *šrí čakramu*. Souhlasil také se žádostí, aby předsedal zasvěcovacímu obřadu v chrámu a při několika příležitostech se zúčastnil různých akcí a rituálních obřadů, prováděných v tomto svatostánku.

Toto všechno činil, ačkoli bylo o něm známo, že neměl zájem o rituální bohoslužby, slavnosti a průvody. Zvláště neměl rád lidi, kteří obětovali květiny, rozbíjeli kokosové ořechy a prováděli před ním *arati* (nabízení ohně Bohu), ve snaze ho uctívat jako Boha. Když se však provádělo *arati* před chrámovými idoly a bylo mu pak přineseno, bral je a pomazal si čelo popelem *vibhúti* jako každý jiný. Ve dnech, kdy Bhagavánova nemoc již velmi pokročila, stoupenci požádali o provádění oběti k planetám a prováděli je, aby prodloužili jeho život. Tito lidé nepochopili, že tyto metody jsou Bhagavánovu učení zcela cizí. Bhagaván přesto do těchto činností nezasáhl. Když mu z těchto obřadů nabízeli posvátnou vodu a *prasád* (posvěcené jídlo), s radostí je přijal.

Lidé často přicházeli k Bhagavánovi a vrhali se celým tělem k jeho nohám. K některým z těchto lidí Bhagaván ani neotočil hlavu. A zase na jiné lidi laskavě pohlédl, když se na něho přišli podívat, a přenesl tak na ně svůj pohled z jakéhosi vzdáleného věčného prázdna, kde předtím spočíval. Když přišli lidé, kterým byl příznivě nakloněn, pak se jich vlídně a podrobně vyptával, jak se jim daří. Po mnoho let jsem si všímal toho, že byl obzvláště laskavý k těm, kteří přicházeli ze vzdálených krajin, ke starým lidem a dětem. Jeden stoupenec se ho kdysi zeptal, proč přehlíží tolik návštěvníků, když za ním přišli. Bhagaván na to odpověděl: „Co vy o těchto věcech víte? Než oni pozdraví mne, já je již pozdravím uvnitř.“

Bhagaván často projevoval nesouhlas, když si stoupenec na něco stěžoval. I mírné stížnosti dovedly vyvolat rozhodné odmítnutí. Například jeden návštěvník přišel zrána k Bhagavánovi a poznamenal: „Celou noc štěkal nějaký pes. Dělal takový rámus, že jsem nebyl schopen meditovat.“ Bhagaván mu na to odpověděl: „Žádný pes neštěkal. To štěkala vaše mysl.“

K Bhagavánovi pro *daršan* (požehnání) přicházelo mnoho různých typů lidí: vysocí úředníci, nuzní žebráci, bohatí lidé, asketové, zbožní poutníci, krásné ženy a ještě mnoho jiných. Všichni stáli o Bhagavánovu pozornost, ale nikdo z nich nenašel způsob, jak si tuto pozornost zajistit. Někteří, kteří přišli s množstvím otázek, z něj nemohli dostat jediné slovo. Zatímco o to usilovali, Bhagaván se náhle obrátil na někoho jiného a začal se ptát, jak se mu daří a hovořil s ním o mnoha věcech. Někdy se Bhagaván na někoho bez zjevných důvodů rozzlobil a zacházel s ním velmi nevlídně. Některým lidem vynadal nebo si z nich přede všemi dělal legraci, až se jim všichni přítomní smáli. Jednou se stalo, že jeden stoupenec po návštěvě u Bhagavána odešel domů, když tu se mu zdál sen, ve kterém ho Bhagaván žádal,

aby se vrátil do *ášramu*. Pro stoupence nebylo lehké se vracet, nicméně okamžitě spěchal zpět do *ášramu*. Šel přímo do haly, ale Bhagaván se ani neobtěžoval, aby se na něho podíval. Několik dní se na něho Bhagaván ani neusmál a na nic se ho neptal. Během té doby se Bhagaván živě bavil s jinými stoupenci. Mluvil s nimi s velkou láskou a mnohých se ptal, jak se jim daří, ale stoupence, který se vrátil, ignoroval.

Bhagaván věnoval často mnoho pozornosti lidem, kteří se, dle mého pohledu, pouze vystavovali na odiv. Pamatuji si člověka, který se zdál být plný sebedůležitosti, který nosil u sebe knihu, tužku a papír. Položil Bhagavánovi otázku a pak se zjevně pyšně rozhlédl po přítomných. Co bylo překvapující, že Bhagaván s ním dlouze rozmlouval i o zcela nedůležitých věcech. Přitom se stávalo, že lidé, kteří přišli zdaleka a spěchali se vrátit domů, museli třeba několik dní čekat s otázkami, které měli na srdci.

Události, činnosti a hovory v hale nepoučenému diváku často připadaly bizarní a iracionální. To však bylo jenom proto, že si nebyli vědomi síly Bhagavána, který dirigoval scénu tak, že vše, co se mělo odehrát, nastalo automaticky. Určitá nepochopitelná událost byla třeba zprávou pro některého stoupence v hale. Stoupenec pak pochopil její význam a zjistil, jak v něm narůstá jeho zbožnost a víra. Ostatní z nás, kteří jsme neznali všechny okolnosti, jsme byli pouze zmateni. Nebo jindy např. když Bhagaván upozoroval, že narůstá ego stoupence, sedícího před ním, tak ho nějakým způsobem setřel. Ostatní si to mohli vykládat jako nevyprovokovaný útok, ale z pohledu Bhagavána to bylo to, co stoupenec tehdy potřeboval.

Bhagaván nás někdy všechny překvapil tím, když se vši vážností prohlašoval, že *džňáninové* a *siddhové* (jogíni s nadpřirozenými silami) na sebe berou zvířecí podobu a přicházejí navštívit *ášram*. Annamalai Svámí mně vypravoval příhodu, jak jedno z těchto podivných zvířat se objevilo před Bhagavánovými stoupenci. Bylo to jedné měsíční noci, kdy několik stoupenců šlo společně kolem Arunáčaly a zpívali *védy*. Najednou spatřili levharta, jak stojí uprostřed silnice a dívá se na ně. Zpívající byli z pochopitelných důvodů ochromeni hrůzou. Nedokázali zpívat, jít dopředu, ani se dát na útěk. Levhart se na ně dlouho klidně díval, pak pomalu přešel silnici a zmizel v džungli. Stoupenci se domnívali, že vyvázli se štěstím, dokončili cestu kolem hory a vrátili se do *ášramu*. Bhagaván pečlivě vyslechl jejich obšírné vyprávění o levhartovi a překvapil je tím, že řekl: „Nebylo důvodu se bát. Levhart byl *džňáninem*, který sešel dolů, aby si poslechl vaše prozpěvování *véd*. Zřejmě zklamaně odešel, protože jste ze strachu přestali zpívat. Proč se bojíte takových věcí?“

Ortodoxní bráhmani tvořili značný počet Bhagavánových stoupenců. Své životy podřizovali kastovním předpisům. V jídelně měli oddělený prostor a jedli pouze jídla uvařená bráhmany. Bhagaván proti tomuto uspořádání nikdy nic nenamítal, ale projevoval nevoli, když se některý z bráhmanů díval povýšeně nebo se choval nepřátelsky k členům nižší kasty. Z indické tradice se bráhmani vždy považovali za nadřazenou kastu, ale Bhagaván nikdy nedovolil, aby se takový postoj prosazoval v *ášramu*.

V *ášramu* byla jedna bráhmanská žena, která se mezi stoupenci považovala za důležitou. Nedokázala však nikdy vstřebat hledisko Bhagavánova učení. Vyhýbala se všem nebráhmanům, neboť pociťovala, že ji každý dotek či kontakt s nimi nějakým způsobem

poskvřňuje. Jednou jsem ji spatřil, jak přistoupila k cizinci, který chtěl nabrat vodu z kotle *ášramu*. Zeptala se ho: „Kdo jste? Víte, čím ta voda je?“ Chtěla ho z *ášramu* vyhodit, protože se domnívala, že kdyby nabral vodu do nádoby, tak by zneuctil či znečistil dodávku vody do *ášramu*, jelikož byl příslušníkem nižší kasty než ona. Když se někdo této ženy dotknul a nebyl bráhmanem, šla ta žena za Bhagavánem a dotkla se ho. Pociťovala, že i jen krátký fyzický dotek s Bhagavánem odejme její znečištění, o kterém věřila, že jí byla postižena.

Jak léta plynula, počet návštěvníků vzrůstal a stávalo se stále častěji, že se jí někdo dotknul a přitom bylo obtížnější získat fyzický dotek s Bhagavánem. Jednou se jí při narozeninách Bhagavána někdo náhodně dotkl. Okamžitě šla k Bhagavánovi a řekla: „Bhagaváne tento *šúdra* (příslušník nejnižší kasty) se mě právě dotkl. Prosím vás, dotkněte se mě, abych se zbavila nečistot.“ Avšak Bhagaván ji hněvivě odpověděl: „Jděte pryč! Nedotknu se vás.“ Žena však namítala: „Copak jste se nedotknul své matky?“ Bhagaván ji však odpověděl: „To jsem sice udělal, ale vás se nedotknu.“

Stoupenkyně tak byla ponechána v jejím „potřísněném stavu“. Odvolávala se na Bhagavánovu matku, protože bylo dobře známé, že i ona byla silně připoutaná k tradičním bráhmanským zvyklostem a návykům. Když Bhagavánova matka začala žít po boku svého syna, byla velmi ortodoxní, plná kastovních předsudků, pověr a přivlastňovala si zásluhy či dokonce trpěla pýchou. Bhagaván odmítal každou z jejích kastovních představ. Mnohokrát ji kritizoval a nemilosrdně ničil vše, co stálo v cestě k jejímu osvobození od nevědomosti a strachu. Bhagaván podivuhodně uspěl a udělil své matce osvobození v okamžiku smrti. Mívala obzvláštní odpor k cibuli, která je pro bráhmanské vdovy tabu. Když ji odmítala vařit, Bhagaván vzal jednu cibuli do ruky, ukázal ji matce a řekl: „Ó, jak je tato malá cibulka mocná! Dokáže zabránit, aby má matka přišla do nebe!“ Jeho matka se pak někam schovala do kouta a plakala, ale on pro to neměl pochopení, a volal na ni: „Jen breč, jen breč, čím více toho nabřečíš, tím lépe!“

Bhagavánovy posměšky byly vlastně projevem lásky. Byl dychtivý toho, aby se v ní projevila jeho milost, a proto s každou překážkou zacházel nemilosrdně, ať byla jakkoli posvátná nebo vyvěrala z tradice, protože tyto překážky zdržovaly její duchovní pokrok.

V posledních dnech, když na tom byl Bhagaván již velmi zle, byly umístěny stráže před dveře místnosti, kde ležel, s přísným rozkazem aby zabránili každému, kdo by ho chtěl rušit. Toto opatření mělo své oprávnění, neboť Bhagaván před nedávnem podstoupil jednu z jeho mnoha operací. Tehdy právě dorazil jakýsi *sádhu* (putující mnich) a žádal o audienci. Stráže mu vysvětlili situaci a sdělili mu, že z pochopitelných důvodů nelze jeho žádosti vyhovět. *Sádhu* zašel přímo do kanceláře úřadu a znovu tam přednesl svou žádost s tím, že musí ve stejný den zase odejít a že nemůže čekat, až se Bhagaván ze zásahu uzdraví. Úředníci odmítli jeho žádost, neboť nechtěli odvolat příkaz lékaře. *Sádhu* přijal jejich rozhodnutí a smutně se vydal směrem k bráně. Bhagaván musel zřejmě zaslechnout jeho žádost, protože když *sádhu* míjel pokoj, kde Bhagaván odpočíval, byl překvapen tím, že spatřil Bhagavána mezi dveřmi a jak na něho čeká. *Sádhu* vyšel k němu nahoru a oba se na sebe asi 10 minut tiše dívali. *Sádhu* pak odešel a Bhagaván se vrátil do svého pokoje.

Stoupenčí často přinášeli Bhagavánovi jídlo darem. Prakticky každý den a v každou denní hodinu, aniž by přemýšleli o tom, zda jídlo bude dobré pro jeho zažívání. Bhagaván vždy kousek od nabídnutého pojedl a následkem toho pak často trpěl. S nabídkami jídla však nebylo vždy zacházeno stejně. Někdy snědl nabídnuté jídlo, i když toho bylo moc, jindy však nabídku naprosto odmítnul, třebaže byla očividně dobře připravená a podávaná s velkou zbožností. Někdy stoupenec položil svou nabídku jídla před Bhagavána, ale ten se ani neobtěžoval, aby mu věnoval pohled. Mnoho stoupenčů muselo zklamaně odejít, protože nikdo nebyl schopen s Bhagavánem pohnout, aby dar přijal, když ho předtím odmítnul. Bylo těžké dobrat se důvodů pro takové chování. Na příklad jeden den snědl nabízené jídlo od jednoho stoupence a příští den podobnou nabídku od stejného stoupence odmítl.

Bhagavánovy nepředvídatelné zvyky v přijímání jídla jsou dobře vylíčeny v nádherné povídce, kterou vyprávěl Subramanian, jeden z kuchyňských pomocníků. Asi 2 roky před smrtí seděl Bhagaván v hale, obklopen svými stoupenčí. Každý už měl hlad, když zazvonil gong oznamující oběd. Někteří stoupenčí již byli v jídelně a čekali, než přijde Bhagaván. Bhagaván se opozdil kvůli svým revmatickým kolenům. Než s nimi mohl pohnout, musel je nějaký čas masírovat. Když skončil se svou krátkou masáží, pomalu vstal a opíraje se o hůl, zvolna vykročil ke dveřím. Právě se jimi chystal projít, když si všimnul nějakého vesničana, mlékaře, zahaleného do bavlněné šály, kterému visel přes rameno hliněný hrnec. Bhagaván se zastavil, podíval se na něj a překvapeně zvolal: „A hele, není to Činnapajan?“

„Ano. To jsem já, svámí,“ řekl vesničan s úctou a zbožností.

„Jak se-ti vede?“ ptal se Bhagavána. „Přišel si, abys mě viděl? Co je v tom hrnci? Neseš prosnou kaši?“

„Ano svámí,“ odpověděl plaše mlékař. „Přinesl jsem pro vás trochu prosné kaše.“

„Tak pojď, ať ji ochutnám,“ řekl Bhagaván. Položil na hůl zem, dlaně spojil do tvaru misky a držel je blízko u úst. Mlékař začal lít tenkým proudem řídkou kaši z hrnce do Bhagavánových dlaní. Když Bhagaván srkal kaši, měl bradu mezi zápěstími obou rukou a pil dlouze, jako kdyby šedá kaše byla nektarem. Tvář vesnického chudáka zářila radostí.

Jídelna byla zatím plná hladových lidí. Někteří z nich byli poněkud rozmrzelí, jelikož se jídlo nemohlo podávat, dokud nedorazí Bhagaván a nesesedne si. Jeden z návštěvníků, který v jídelně již seděl, vyšel ven, aby zjistil, co způsobilo Bhagavánovo zpoždění. Když poznamenal, že na něho již každý v jídelně čeká, Bhagaván rozhořčeně zvolal: „Co si myslíte, že tu jsem jen pro vaše blaho? Patřím vám? Staral jste se o mne, když jsem žil na hoře? Nikdo se o mne nestaral, vyjma pastýřů, jako tento Činnapajan, který se se mnou dělil o svou kaši.“ Bhagaván pak pozval mlékaře dál, aby s ním pojedl a vešli spolu do jídelny.

Indie byla dlouho ničena sociálními a kastovními předsudky. Bhagaván si toho byl vědom, a když zjistil, že nějaký stoupenec špatně zachází s nějakým chudákem či příslušníkem nízké kasty, dostal svůj díl. Bhagaván byl velkým zastáncem utiskovaných a disponoval přirozenou tendencí stranit při každém sporu prohrávajícím obětí útlu. To se naprosto jasně ukázalo při jednom zábavném hovoru v hale, kterého jsem byl svědkem. Jeden ze stoupenčů se Bhagavána zeptal: „Šiva se někdy nazývá i Pánem zlodějů. Proč má Bůh takové přízvisko? Je Šiva Pánem zlodějů?“

Bhagaván mu takto odpověděl: „Než někteří zloději vyrazí na loupež, jdou do Šivova chrámu a slibují, že dají Pánu polovinu svého lupu, budou-li úspěšní. Když se svou prací skončí, svůj slib splní a slíbené zboží odevzdají Bohu. Je mnoho tak zvaných dobrých uctívajících, kteří mají k Bohu daleko méně závazků. Buď nikdy nic Bohu neslíbí, nebo pokud tak učiní, pak slib nedodrží. Takže určitým způsobem zloději uctívají Pána opravdověji, než jiní lidé.“

Bhagavánovo chování se periodicky měnilo. Když hleděl ven, nad horizont jevových událostí, připomínal nám starodávného mudrce Dakšinamurtiho v meditaci. Když takto seděl a naprosto nevyvíjel žádné úsilí, jeho pozice byla tak nesmírně umělecká, že jsme od té podívané nemohli odtrhnout oči. Pociťovali jsme, že se díváme na východ slunce, který se nemění a je bez pohybu. Normálně mi jeho obličejové rysy, ani jeho údy nepřípadaly krásné, protože jsem byl navyklý oceňovat jiný druh nehybné krásy. Ale když Bhagaván seděl v této majestátní pozici, což často dělal, pak z jeho postavy číselně nevyjádřitelná krása a milost. A nejenom to, ale i něco, co bylo nad naším pocitem a představou krásy, něco, co osvětlovalo jeho bytost. Ačkoli nosil jen bederní roušku, naším myslím se zdál jako vládce, nosící nádherné roucho a sedící na diamanty posetém trůnu s veškerým vybavením, příslušícím jeho majestátu. Když však někdo zvolal „Bhagaváne“, pak sestoupil z jakéhosi neznámého kraje zpět na tuto zem, aby se zúčastnil hovoru. Říkám sice, že sešel dolů, ale co přichází dolů, k tomu, co je všepřonikající?

My všichni jsme byli názoru, že Bhagaván ve své bederní roušce vypadá velmi elegantně, nicméně tato téměř úplná nahota, působila na některé návštěvníky rušivě. Když Duncan Greenless, vynikající britský učenec, poprvé přijel, aby spatřil Bhagavána, jednomu domácím stoupenci se přiznal: „Má sestra chce přijet z Anglie, aby mne navštívila. Napsal jsem jí mnoho věcí o Bhagavánovi a Gándhím. Doporučil jsem jí, aby oba navštívila, protože to jsou dva největší muži Indie. Jestliže však se rozhodne přijet, nevím, jak jí je mám ukázat? Oba jsou téměř nazí a z fyzického hlediska ani jeden z obou není atraktivní. Když jí řeknu, že toto jsou dva největší muži Indie, co si o Indii pomyslí?“

Ačkoli byl Bhagaván polonahý a žil velmi neokázale, přece většina lidí neměla odvalu se k němu mu přiblížit a promluvit na něj. I vyšší důstojníci nebo jiní nesmírně pyšní lidé, kteří zaujíмали důležitá postavení v různých světských oblastech, se před ním třásli a měli strach jen povstat a pohledět na onu věkem sešlou postavu, která nevládla žádnou časnou mocí, ani neměla význačnou skupinu stoupenců.

Bhagaván chodíval na Arunáču 3 až 4 krát denně. Chodíval kousek před svým sluhou nebo doprovázejícím stoupencem, kteří ho následovali a nesli nádobu s vodou. Stoupali pomalu, krok za krokem. Bhagaván se tu a tam zastavil, aby mohl věnovat pohled hoře nebo aby prohodil pár slov se svým sluhou. Lidé, jako já, stáli dole a dívali se na něho, dokud nezmizel za nějakou zatáčkou. Když zmizel, měli jsme pokaždé pocit, že bychom se nemohli divit, kdyby vystoupil ještě výš a zmizel v mracích a nikdy se už nevrátil.

Monica Bose a Jógi Ramiah doprovázeli Bhagavána kus cesty při jedné z jeho procházek. Zatímco čekali, až se vrátí, Jógi Ramiah řekl Monice, že by nebylo špatné zhotovit pro Bhagavána na Arunáčale cementovou plošinu k odpočinku. Když se všichni vrátili, řekli

o svém nápadu Bhagavánovi. Ten však věc odmítl: „Nedělejte to. Když tu postavíte plošinu, pak sem přijde někdo jiný a postaví na ní chrám.“

Bhagaván převracel tradiční víry svých stoupenců, protože se zřídkakdy řídil ortodoxními zvyky. Velmi usiloval o to, aby někteří stoupeneci odstoupili od svých tradičních návyků. Po pravdě řečeno, často však bezúspěšně. Mnozí byli pyšní, že jsou jeho stoupeneci. Pociťovali, že našli velkého gurua a vychvalovali ho jako projevení Boha na zemi, avšak nebyli schopni přijmout jeho radu, když docházelo na vzdávání se nábožensky ortodoxních činností. Pokračovali v provádění svých každodenních obřadů, při určitých příležitostech vykonávali *púdži* (bohoslužby a obřady) a nabízeli oběti bohům, zvláště když toužili po splnění určitého přání. Také odcházeli vykonávat poutě, aby získali duchovní zásluhy, nebo aby se tak očistili od svých hříchů.

Takovým lidem Bhagaván říkal: „Není třeba provádět podobné činnosti. Jen buďte tiší. Být tichý představuje největší pouť, kterou můžeme vykonat. Chcete navštívit Benáres? Existuje snad větší poutní místo než Arunácala? Arunácala je více Himaláje. Je to Kailas (příbytek Šivy) sám o sobě.“ Navzdory těmto Bhagavánovým ujištěním pokračovali stoupeneci ve vykonávání poutí.

Ačkoli se tu a tam stalo, že Bhagaván utrousil zlehčující poznámku na adresu duchovních praxí, vykonávaných z tradice, jako je např. uctívání sošek bohů, přece neměl rád, když nějaký stoupenec takovou činnost kritizoval. Pokud tak učinil, Bhagaván ho nepodporoval. Jednou se někdo obrátil na Bhagavána s otázkou: „Není to bláhové zhotovovat idoly a uctívat je, když víme, že Bůh je bez tvaru?“ Bhagaván na to odpověděl svým charakteristickým způsobem: „Je snad někdo, kdo neuctívá idoly? Od prvního ranního probuzení je každý bez přestání zaměstnán uctíváním idolů. Jak? Tím, že bere tělo za skutečné, i když je jen mentálním obrazem a zachází se s ním, jako s chrámovou sochou. Koupe ho, češe mu vlasy a několikrát denně mu nabízí jídlo. Kdo může utéct od tohoto způsobu uctívání?“

Ečammál, která byla jednou z největších Bhagavánových stoupenců, uskutečnila jednou *púdžu* za použití 100.000 listů a s velkou hrdostí o tom referovala Bhagavánovi. Ten však poznamenal: „Namísto abyste tolikrát štípala rostliny, bude lepší, když budete sama sebe 100.000 krát štípat a provedete *púdžu* tímto způsobem.“ Bhagaván cítil, že takto provedená *púdža* byla necitlivým činem, neboť způsobila zbytečně množství bolesti a poškození stromů, na kterých listy rostly.

Bhagaván byl někdy zcela lhostejný k událostem, které se kolem něho odehrávaly, jindy však vykazoval pozoruhodný zájem o maličkosti každodenního života. Jednou velmi pečoval o veverčí mládě, které ztratilo matku, a jindy, když vypadlo vajíčko z vrabčího hnízda, jej Bhagaván vzal a staral se o něj, dokud se mládě nevylíhlo. Později pak šťasten ptáčátko každému ukazoval. Zatímco věnoval zájem těmto drobnostem, klidně a bez velkého zájmu mohl odpovědět: „Ach, skutečně?“, když mu bylo sděleno, že zemřel určitý stoupenec, který byl považován za jemu blízkého.

Když se vázaly knihy nebo když se zhotovovala kredenc, Bhagaván pečlivě dohlížel na práci. Často trápil lidi, kteří ty věci zhotovovali, když trvat na tom, že všechny míry musí být s přesností na milimetr. Stejný postoj měl k vaření v *ášramu*. Kuchařům dával podrobné

instrukce a vyžadoval, aby se bezpodmínečně dodržovaly. Aby se ujistil, že se pracuje podle příkazu, čas od času, dohlížel na práci. Na druhé straně, když se ztratila nebo rozbila nějaká cenná věc, tak na takové oznámení vůbec nereagoval.

Jednou přinesl jeden stoupenec drahocenný zvonek darem a postavil ho na stůl před Bhagavána se slovy: „Přál bych si, aby Bhagaván používal tento zvonek k určování času.“ Čtyři dny uplynuly a zvonek záhadně zmizel. Dárce byl ztrátou rozčilen, dostavil se před Bhagavána a naříkal. Bhagaván na stoupence nepromluvil, ale požádal lidi kolem, aby se podívali, co se se zvonkem stalo. Brzy se zjistilo, že blízký příbuzný Bhagavána jej uzmul s tím, že si ho ponechá. Bhagaván celou záležitost ukončil tím, když řekl: „No, měli bychom být rádi, že nám umožnil sledovat čas aspoň ty čtyři dny.“

Když se někdy v *ášramu* nashromáždily davy lidí, sluhové násilím zaháněli zástupy silnými dřevěnými tyčemi, i když mezi nimi byly ženy. Významní lidé bojovali o právo sedět v blízké přítomnosti Bhagavána. Stávalo se, že noví návštěvníci nebyli vpuštěni do jídelny a nebylo jim podáno jídlo. Bhagaván si byl vědom těchto věcí, ale díval se na ně bez zájmu a nezasahoval. Bhagaván činil dojem, že je nad všemi světskými věcmi, které se kolem něho odehrávaly. Většinou jsme pociťovali, že Bhagaván byl zcela nezúčastněn na většině činností, které se v *ášramu* odehrávaly. Někdy se však stalo, že naší pozornost namířil na nějaký menší nedostatek v *ášramu* a vedlo o tom dlouhý hovor.

Na Bhagavána nikdy neudělaly žádný dojem vymoženosti, úspěchy, pověst či původ lidí, kteří ho navštěvovali. Návštěvníci mohli být bohatí, krásní nebo mít mimořádnou sílu, slávu nebo požívali úcty pro lidumilnost či nesobectví, mohli to být lidé, kteří již podstoupili mnohé *sádhany* a nejrůznější *tapas* (odříkání), to vše nehrálo před Bhagavánem roli. I když třeba přišlo mnoho takových lidí, ani nepozvedl zrak, aby se na ně podíval. Někdy se i stalo, že když mu byli noví návštěvníci představeni, že se jich ani nevšiml. Namísto toho se na někoho usmál a dotázal se na jeho zdar. Někdy se smál a byla na něm patrná velká láska k některým stoupenčům, ale jindy byl ke stejným lidem zcela lhostejný. Když přišli návštěvníci a ptali se, sestoupil na jejich úroveň a odpovídal na každou, i hloupou otázku, velmi trpělivě. Ale jindy ani neotevřel ústa, když stejnou otázku kladl někdo jiný. Někdo se třeba zeptal: „Bhagaváne, existují jiné světy?“ a Bhagaván odpověděl: „kdo je ten, kdo se ptá?“ Ale když položil stejnou otázku druhý den někdo jiný, pak třeba podal výklad o významu smrti a detailně popsal jiné světy.

Bhagaván zpravidla přehlížel otázky, na které nechtěl odpovídat, ale byly i vzácné okamžiky, kdy odpovídal zjevně velmi hněvivě. Jednou kdosi přišel z Gunturu a zeptal se: „Až skončí tato *kálíjuga* (doba temna), co hodláte učinit? Vstoupíte do *džíva samádhi* (jistý druh individuální existence po odložení těla), nebo podržíte své tělo v běžném *samádhi*?“ Tehdy Bhagaván velmi rozzlobeně odpověděl: „Kdo jste? Přišel jste, abyste mne zkoušel? Jste způsobilý, abyste vyzkoušel mé schopnosti? Vypadněte odtud!“ To řekl, vstal a vyhnal ho z haly.

Reakce těch, kdo k Bhagavánovi přicházeli, byla různá. Někteří okamžitě vstoupili do hluboké meditace, zatímco jiní odešli, protože nic nepociťovali. Někteří návštěvníci se začali smát, jiní plakat, nebo začali hlasitě křičet, že jsou hříšní. Někdy ho noví návštěvníci začali

vychvalovat nebo začali recitovat verše, někdy i spontánně ty, které jim samy přišly na mysl. Někteří noví lidé k němu běželi s úmyslem ho obejmout a jiní zase pociťovali potěšení, když se mohli před ním nesčetněkrát pokorně položit. Mnoho lidí se pokoušelo dotknout jeho nohou nebo je přitlačit na oči. Ne všechny reakce však bývaly příznivé. Někteří náhodní návštěvníci mu spílali nebo se mu posmívali. Pochybovali o jeho velikosti a záměrně se vysmívali jeho instrukcím či přáním. Byli jiní, kteří zase před ním zpívali, ale byli i tací, na které jeho odpoutanost nezapůsobila a chtěli na něm, aby sestoupil ze svého piedestalu a sloužil lidstvu. Viděl jsem i takové, kteří začali sami sebe tlouci a mít v jeho přítomnosti křeče.

Bhagaván obyčejně přehlížel extrémní formy chování, pokud se v hale vyskytovaly. Někdy se stalo, když byl návštěvník příliš vzrušený, že se na něj chvíli podíval a on se pak utišil. Byl jsem svědkem toho, jak se jedna žena z Andhar Pradéše, která byla zřejmě velmi zaujatá otázkou ženských práv, postavila v hale a začala na Bhagavána mluvit takovým způsobem, jakoby přednášela na veřejnosti: „Celý svět zachází se ženami velmi zle. A co vy, zacházíte s nimi také tak?“ Bhagavána to neobtěžovalo a ani se na ni nepodíval. A tak žena pokračovala: „Má žena stráví svůj život v kuchyni? Neměla by toho udělat víc, než porodit děti a vychovávat je? Copak není nic, co by měly ženy dělat?“ Bhagaván si jejího vášnivého proslovu nevšímal a stále hleděl do prostoru. Žena pak začala přímo kritizovat Bhagavána: „Copak je osvobození jen pro muže? I lidé jako vy straní mužům. Je jóga a meditace určena jen pro muže?“ Její emocionální vzrušení a Bhagavánova zjevná lhostejnost ji vehnaly slzy do očí. Bhagaván nakonec obrátil svůj zkoumavý pohled na ženu a zdálo se, že se ptá, proč ji to celé tak vzrušuje. Žena, která byla zřejmě zvyklá vášnivě mluvit na veřejnosti, počala najednou pod vytrvalým, bezeslovným pohledem Bhagavána tát. Po nějaké chvíli se ho zeptala zajímavým hlasem a dalece méně arogantně: „Bhagaváne, neukážete cestu k osvobození, která by byla vhodná i pro ženy?“

Bhagaván dále držel svůj nepohnutý pohled a zeptal se: „Co je osvobození?“

Touto otázkou se žena nakonec uklidnila a utišila. Ihned se posadila a přestala se dotazovat a řečnit. Na jednoduchou otázku Bhagavána ani neodpověděla. Brzy na to odešla z *ášramu* a už se nikdy nevrátila.

Návštěvníci, kteří byli úřednictvem *ášramu* odmítnuti, někdy zašli přímo za Bhagavánem, aby si stěžovali. Za takových okolností se stávalo, že naprosto nebral stížnost na vědomí. Nebo se stávalo, že řekl: „Jakou tu já mám pravomoc? Pokud se jídla týče, jsem tu také vydán na jejich milost, jestli mne vykáží z jídelny, tak musím jít pryč.“ Jindy však, když ho návštěvník poprosil o jídlo, tak někoho zavolal a pokynul, aby návštěvník dostal náležité množství jídla. U některých návštěvníků ani nečekal, až o jídlo poprosí. Zeptal se jich, zda-li jedli, a pokud ne, řekl jim, aby zašli do jídelny, kde se nají.

Když *ášram* zbohatnul, Bhagaván trval na tom, že nevkróčí do jídelny dříve, ne budou nakrmeni chudí lidé u brány, krávy a ostatní zvířata, kteří všichni čekali na jídlo. Když Bhagaván zjistil, že se pro chudé připravuje speciálně zředěný *sambar* (omáčka), rozzlobil se a trval na tom, aby jeho jídlo také polévali oním zředěným *sambarem*. Tak zařídil, že místní chudina měla vždy dobré jídlo. Ba trval i na tom, aby správa *ášramu* krmila krávy stejně

kvalitními *iddlies* (rýžové knedlíky), jaké dostával on sám. Vedení *ášramu* s tím nesouhlasilo. Jednali proti jeho přání a snažili se své neuposlechnutí před ním skrýt. Bhagaván byl tím chováním tak popuzen, že úplně přestal do podobných věcí zasahovat. Nicméně vždy projevoval hněvivý nesouhlas, pokud mu bylo v jídelně podáno extra jídlo. I když byl nemocný, trval na tom, aby ovoce a mléko, které z důvodu uzdravení dostával, bylo rozděleno v hale mezi přítomné. Stejným způsobem chtěl nakládat s léčivý, které dostával. Jeho postoj zněl: „Je-li to dobré pro mne, je to také dobré pro každého jiného!“

Doslechl jsem se o jedné zábavné historce, kdy se Bhagaván pokoušel léčit všechny obyvatele *ášramu*. Údajně prý jednou požádal stoupence, aby požili dávku pižmového oleje jako projímadla. Muruganar, který snad uctíval Bhagavána nejvíce ze všech, odmítl tuto dávku pozřít. Když se tato zpráva donesla Bhagavánovi, Bhagaván poznamenal: „Když ji nechce vypít, co se dá dělat? Dejte tu dávku mně.“ Bhagaván pak tuto dávku vypil spolu se svojí. Dvojnásobná dávka neměla žádný účinek na Bhagavána, ale Muruganara brzy na to přepadl takový průjem, že musel během několika hodin 10x na záchod.

Bhagaván nikdy nedovoloval návštěvníkům, aby jej nějak speciálně ošetřovali. Dokonce se i stávalo, že nebyl ani pro rovnost mezi sebou a svými stoupenci. Občas říkal, že se má se stoupenci zacházet lépe než s ním samým. Když se stalo, že Bhagaván zjistil, že se se stoupenci zachází v jídelně nerovně, nebo že sám obdržel něčeho víc než někdo jiný, tak svou nelibost dával najevo tím, že odmítal určité chody ze svého jídla. Jednou v poledne si roznášeči jídla všimli, že Bhagaván odmítl přijmout podmásli. Dévarádža Mudaliar, který v jídelně často sedával blízko Bhagavána, si toho také všimnul a tak se Bhagavána zeptal: „Bhagaváne, my všichni plně jíme, za to vy když jíte, tak pokaždé něco z jídla vynecháte. Jak se můžeme dobře a spokojeně najíst, když vidíme, že jíte méně než my?“ Bhagaván na to odpověděl: „Roznášeči jídla si nevšímají, zda-li Bhagaván chce hodně nebo málo jídla. Vždycky dávají na list velkou porci. Ale jídlonosiči nejsou tak velkorysí k ostatním stoupencům.“. Když se stalo, že Bhagaván vynechal určitý chod jídla, což se stávalo, když zpozoroval, že někdo nedostal stejné množství jako on nebo že nebyl nějakým způsobem náležitě obslužen, jídlonosiči docházeli k závěru, že si Bhagaván musel všimnout nějaké chyby při podávání jídla. Začalo se zkoumat a chyba se brzy našla. Z Bangalore nedávno přišla jakási mladá žena. Během jídla požádala o více omáčky, ale jídlonosiči na to nereagovali a místo toho ji nalili na list podmásli. Někdy se také stalo, že nosiči jídla neprojevovali příliš zájmu o návštěvníky *ášramu*. Občas to vypadalo, jakoby na ně koukali svrchu. Bohatí lidé a ti, kteří seděli blízko Bhagavána, byli velmi pečlivě obsluhováni, ale cizinci a lidé, kteří seděli od Bhagavána daleko, bývali obsluhováni poněkud nedbale. Ačkoli Bhagaván často říkal zaměstnancům *ášramu*, že mají se stoupenci zacházet, jakoby zacházeli s ním a že mají obsluhovat, jakoby obsluhovali jeho, přece věnovali malou pozornost tomu, co říkal. A tak, aby je naučil, jak si osvojit stejný postoj, Bhagaván se tu a tam zřekl nějakého chodu jídla, aby tím přitáhl jejich pozornost k tomuto hledisku jeho učení.

Když Bhagaván onemocněl, což bylo něco, co se v posledních letech dosti často stávalo, stoupenci navrhovali nejrůznější druhy léků. Bhagaván to zpočátku všechno odmítal, ale pokud bylo na něho naléháno, podvolil se a spolknul každý lék, který mu byl podán,

a pokračoval pak v léčbě po patřičnou dobu. I když se v závěru objevil na jeho paži sarkom (zhoubný nádor), často prohlašoval, že není třeba žádných léků nebo operací, protože choroba odejde stejným způsobem, jakým přišla. Nicméně, i když se takto vyslovil, ustoupil požadavkům stoupenců a polykal každý lék, který mu byl podáván. Také svolil, aby jej lékaři čtyřikrát operovali. Bhagaván se často snažil lékům vyhnout, ale málokdy uspěl, protože stoupeni byli názoru, že by nepostupovali správně, kdyby dovolili, aby jeho choroba nebyla léčena. Někdy v roce 1940 Bhagaván upadl a způsobil si menší zranění. Mnozí chtěli zavolat lékaře, ale Bhagaván to odmítnul. Vtom v hale jedna žena propukla v pláč. Bhagaván se ji zeptal proč pláče. Odpověděla, že proto, že nechce dovolit, aby byl zavolán lékař. Bhagaván si povzdechl a vzdal to slovy: „No tak dobře. Zavolejte tedy lékaře, když chcete. Nemám nejmenší svobodu.“

Jelikož Bhagaván po mnoho let trpěl revmatickými bolestmi kolenou, sluhové masírovali jeho kolena nejrůznějšími oleji, které stoupeni přinášeli. Než Bhagaván vstal, vždy si poněkud masíroval kolena. Když měl někdo námitky proti tomu, že si to musí sám dělat, říkával: „Nechte mne, abych také získal nějakou zásluhu, když si masíruji kolena. Copak vy musíte získávat všechny zásluhy jedině pro sebe?“ Když konečně vstal, opíral se o hůl a pomalu a s bolestmi šel ke dveřím. Stoupeni, kteří se na to dívali, prožívali bolesti každého kroku, ale Bhagaván odmítal i pomoc svých sluhů, když ho chtěli pažemi podpírat. I když třeba upadl, trval na tom, aby se mu nepomáhalo se vstáváním. Když v závěrečných dnech trpěl sarkomem a podstoupil předtím několik operací, jeho tělo bylo tak zesláblé, že zvednutí se z pohovky vyžadovalo od něho veliké úsilí. Ti, kdo byli kolem, byli svědky nesmírných bolestí, které musel snášet, a pak se jim stávalo, že pociťovali ve svých tělech stejnou bolest. Je možné, že právě z tohoto důvodu se Bhagaván sám neléčil! Nevýslovné blaho, které Bhagaván prožíval ve svém vysokém stavu realizace, bylo pro svět zřetelným dobrodiním. Je možné, že bolesti, které trýznily jeho tělo, prožíval také pro blaho světa. Je-li toto pravdou, tak to může být jedna z možností vysvětlení, proč se Bhagaván odmítal sám léčit.

Pokud zastáváme a přijímáme postoj, že všechno, co Bhagaván činil, bylo pro dobro svých stoupenců, pak se mnou uvedené vzpomínky nezdají být zvláštní nebo nepochopitelné, jak by tomu na první pohled mohlo být. Bhagaván stále vyzářoval plnost své lásky. Všechny jeho skutky a slova i jeho výlevy hněvu byly projevy lásky, kterou k nám pociťoval. Všechny jeho činy směřovaly k pravému Já – k Self. Tj. vyvěraly z jakéhosi skrytého centra, ke kterému nikdo z nás neměl přístup. Když to víme, měli bychom se bránit pokušení Bhagavána nějak posuzovat, nebo vysvětlovat jeho chování. Místo toho bychom se měli podrobit a zbytek nechat na něm.